

### *Urednički komentar*

U medjuvremenu od izlaska prvog broja Revije do ovog broja u SR Jugoslaviji i u Evropskoj uniji su se odigrali vrlo značajni, za Jugoslaviju čak i dramatični događaji. Na žalost, u potpuno različitim smerovima.

U jeku brutalne agresije NATO saveza, u kome su učestvovala i zemlje članice Evropske unije, prvog maja 1999. godine stupio je na snagu Ugovor iz Amsterdama. Ratifikovanjem Ugovora iz Amsterdama države članice su trasirale put za dalju dogradnju jedinstvenog pravnog, ekonomskog i političkog sistema Evropske unije. Za razliku od takvih kohezionih i integracionih procesa koji vode "čvršćem zblizavanju naroda Evrope", u neposrednom susedstvu Evropske unije je deo međunarodne zajednice predvođen SAD trasirao put za dalju razgradnju Jugoslavije.

Iako su neke članice Evropske unije imale rezervisan stav u pogledu same agresije i načina na koji je sprovedjena, nadjačala je ratoborna opcija SAD. Otuda se sa stanovišta Evropske unije agresija NATO pakta može posmatrati i kao odmeravanje snaga između ove dve danas najjače ekonomske sile u svetu. Prvom vojnom intervencijom na evropskom tlu, nakon osnivanja NATO saveza, SAD su preko NATO pakta jasno stavile na znanje evropskim saveznicima, ali i svima drugima, da su veoma zainteresovane i za regulisanje odnosa između zemalja u neposrednom susedstvu Evropske unije. Intervencija je na posredan način pokazala političku i vojnu nesamostalnost ekonomski vrlo moćne Evropske unije. Pre svega zbog toga što ne raspolaže sopstvenom zajedničkom i respektibilnom evropskom vojnom snagom. S druge strane, agresija je pokazala medjuzavisnost između odnosa trećih država prema NATO inicijativama za saradnju ili članstvo i njihovih šansi za uključivanje u punopravno članstvo u Evropsku uniju. Izgleda da će se u budućem periodu odanost trećih država integracionim procesima Evropske unije meriti i njihovim odnosom prema NATO paktu i njegovim novim ciljevima.

Otuda se čini da su efekti agresije NATO pakta, iako je neposredno bila uperena protiv SR Jugoslavije, vrlo raznovrsni, a poruke dalekosežne, ne samo za Jugoslaviju, već i za Evropsku uniju i ostali deo sveta.

Drugi za SR Jugoslaviju značajan događaj predstavlja donošenje 10. juna u Kelnu Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Evropu (*Stability Pact for South Eastern Europe*)<sup>1</sup>. Institucionalizovanje nove inicijative za rešavanje reformsko-razvojnih i bezbednosnih pitanja jugoistočne Evrope može se okvalifikovati i kao novi pokušaj Evropske unije da se, nakon više bezuspešnih pokušaja da odigra odlučujuću ulogu u rešavanju kriza na evropskom prostoru, aktivnije uključi u evropsku političku scenu i da za uzvrat za preuzete finansijske obaveze za sebe rezerviše pravo da u budućem periodu odlučnije učestvuje u razvoju ovog neuralgičnog regiona. Međutim, iako je Evropska unija formalni inicijator i kreator Pakta, u njegovom sprovođenju će pomagati i druge države i međunarodne organizacije i institucije.

Pakt je usvojen sa osnovnim ciljem da omogući uspostavljanje trajnog mira, prosperiteta i stabilnosti u jugoistočnoj Evropi. Radi ostvarivanja ovih ciljeva države jugoistočne Evrope su potpisujući Pakt preuzele opštu obavezu da rade na izgradnji zajedničke strategije stabilnosti i privrednog razvoja i da saradjuju međusobno i sa glavnim donatorima.

Evropska Unija i SAD su pitanje podrške Paktu stabilnosti prihvatile kao prioritetnu tačku svog novog transatlantskog programa rada, dok u odnosima Evropske Unije i Ruske Federacije Pakt stabilnosti predstavlja prioritetno pitanje političkog dijaloga.

Paktom su definisani načela, mehanizmi i instrumenti kojima će se Evropska unija rukovoditi u regulisanju svojih spoljnopoličkih i ekonomskih odnosa sa državama jugoistočne Evrope: Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Bivšom Jugoslovenskom Republikom Makedonijom (BJRM), Hrvatskom i SR Jugoslavijom.

Usvojeni Pakt o stabilnosti svim državama regiona stavlja u izgled generalnu mogućnost unapređivanja postojećih odnosa sa Evropskom unijom. Pravo pristupa pregovorima priznato je i Jugoslaviji koja, međutim, nije pozvana na sastanak u Kelnu, kao ni na kasnije Okrugle radne stolove. U predsedničkim zaključcima Evropskog saveta održanog 3-4. juna u Kelnu, koji su prethodili usvajanju Pakta, navedeno je da će učešće Jugoslavije u Paktu o stabilnosti biti "ispitano sa dužnom pažnjom i tek kad na Kosovu ispuni uslove međunarodne zajednice." Rešenje kosovske krize i "nužnost progresa u ostvarivanju demokratskih sloboda i u poštovanju prava manjina" je postavljeno kao prethodni uslov. I u samom Paktu je navodeno da će "Savezna Republika Jugoslavija biti dobrodošla kao stalni i ravnopravni učesnik u Paktu o stabilnosti, nakon političkog rešenja kosovske krize na osnovu načela o kojima su se sporazumeli ministri inostranih poslova država Grupe 8, uzimajući u obzir potrebu za poštovanjem načela i ciljeva ovog Pakta od strane svih učesnika."<sup>2</sup> i nakon što Jugoslavija "pokaže potpuno potčinjavanje svim

---

<sup>1</sup> Videti tekst Pakta na Internet: <http://ceps.be>. U ovom broju objavljujemo prevod Pakta.

<sup>2</sup> III deo, tačka 11. drugi stav Pakta.

principima i ciljevima Pakta."<sup>3</sup> Savet ministara Evropske unije je, međutim, konstatovao da Jugoslavija ne ispunjava najveći broj od navedenih uslova ni nakon što je kosovska kriza rešena upravo u skladu sa onim zahtevima koje su postavili predstavnici Evropske unije, SAD i u skladu sa odgovarajućoj rezolucijom UN.

Tako, prema trenutnom stanju stvari, Srbija ne može računati na ozbiljniju finansijsku pomoć od Evropske unije ni nakon prestanka agresije NATO i donošenja odgovarajuće rezolucije SB Ujedinjenih Nacija. Kao glavni razlog Komisija navodi da u Srbiji "nema napretka u demokratizaciji ili u reformama", a u generalnom smislu da postoji kontradikcija između "teorijskog poštovanja demokratskih principa, zapisanih u Ustavu i zakonima, i obaveza iz potpisanih međunarodnih ugovora i konvencija, i praktičnog sprovođenja ovih principa."<sup>4</sup> Sa ovakvom ocenom su se složili i oni ministri čije su države učesćem u NATO agresiji upravo odstupili od deklaratorno prihvaćenih principa međunarodnog prava i uz kršenje Povelje UN.

Na kraju, redakcija se nada da će čitaoci imati razumevanja zbog spajanja dva predviđena broja u ovaj dvobroj, jer je upravo u vreme kada je trebalo pripremati drugi broj Revije još uvek trajala agresija.

---

<sup>3</sup> Vid. G8 - Statement on Regional Issues, Press release, 20. 06. 1999.

<sup>4</sup> Commission Communication to the Council and European Parliament, COM (99) 235, 26. 05. 1999, deo posvećen razvoju regionalnog pristupa od oktobra 1998. godine.